

ІСТОРІЯ НАУКИ. ПЕРСОНАЛІЇ

УДК 57(092) Векірчик

doi: 10.25128/2078-2357.24.2.8

О. Б. КОНОНЧУК, С. В. ПИДА, Н. В. МОСКАЛЮК

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2, Тернопіль, 46027

e-mail: kononchuk@chem-bio.com.ua; pyda@chem-bio.com.ua; moskalyuk@chem-bio.com.ua

КУЗЬМА ВЕКІРЧИК – НАУКОВЕЦЬ, УЧИТЕЛЬ, НАСТАВНИК

(до 95-річчя від дня народження)

*«Воістину народ може творити
чудеса, коли він вірить у Бога і
вважає себе господарем у своїй хаті...»*

К. М. Векірчик

Статтю присвячено пам'яті професора, кандидата біологічних наук, відомого ученого в галузі фізіології рослин, мікробіолога, педагога, журналіста, громадського діяча, Почесного члена Українського товариства фізіологів рослин, члена Товариства мікробіологів України, Національної спілки журналістів України та учасника Другої світової війни Кузьмі Миколайовичу Векірчику. Висвітлено основні віхи біографії, наукові, громадські й освітні здобутки К. М. Векірчика, описано його творчий доробок, досліджено бібліографію, архівні матеріали, а також опубліковано уривки із щоденника вченого.

15 вересня 2024 р. наукова спільнота буде відзначати 95 років від дня народження Кузьми Миколайовича. Упродовж 42 років життя К. М. Векірчика тісно пов'язане з кафедрою ботаніки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, де він пройшов шлях від старшого викладача до професора. Науковець вивчав вплив мікроелементів і біологічно активних речовин на симбіотичну фіксацію азоту, ріст, розвиток і продуктивність бобових та інших рослин, започаткував публікацію серії статей про відомих педагогів закладів освіти Тернополя та дивовижні витвори природи, був заступником головного редактора щорічника «Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє». Опублікував понад 360 наукових, навчально-методичних і науково-популярних праць, серед яких 7 навчальних посібників і підручників.

Упродовж життя Кузьма Миколайович проводив велику громадську, просвітницьку і патріотичну роботу. Був наставником студентської молоді, щирою, інтелігентною, порядною, скромною, доброзичливою та безкорисливою людиною, якою і залишиться у пам'яті своїх учнів, колег і друзів.

Ключові слова: Кузьма Векірчик, учений, педагог, журналіст, громадський діяч.

Кузьма Миколайович Векірчик – український вчений, відомий своїми дослідженнями з фізіології рослин і мікробіології, блискучий майстер популяризації наукових досягнень, талановитий дослідник, обдарований глибоким розумом і хистом тонкого експериментатора, винятково спостережливий натураліст, принципова і мужня, скромна і працьовита людина, мудрий учитель молоді, науковий доробок якого займає гідне місце серед вітчизняних учених, які своєю науковою, педагогічною та громадською працею зробили вагомий внесок у розвиток освіти і науки та становлення незалежності української держави.

Кузьма Миколайович Векірчик народився 15 вересня 1929 р. в селі Задубрівці, тепер Снятинської міської громади, Коломийського району Івано-Франківської області у сім'ї селян-батраків і був другою дитиною. Рано втратив батьків. З 1936 по 1947 рр. навчався у Задубрівській сільській школі (тепер Задубрівський лицей імені Богдана Ступарика), яку закінчив з похвальною грамотою [5]. Під час німецької окупації у часи Другої світової війни разом із матір'ю і рідним братом Василем наймитував, брав участь у супротиві українського народу проти окупантів. У важкі повоєнні роки його як випускника, що на відмінно закінчив школу, залучали до навчання грамоті односельчан.

Подальша доля Кузьми Миколайовича була пов'язана із Снятинським сільськогосподарським технікумом (тепер Снятинський фаховий коледж закладу вищої освіти «Подільський державний університет»), який він у 1952 р. закінчив із відзнакою. Випускник-відмінник того ж року вступає на біологічний факультет Чернівецького університету (тепер Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича), де навчався за спеціальністю фізіологія рослин і в 1957 р. закінчив із відзнакою та був направлений у середню школу села Зелена, тепер Дністровського району Чернівецької області, на посаду вчителя біології і хімії, на якій працював упродовж двох років [6].

У 1959 році К. М. Векірчик вступив до аспірантури при кафедрі фізіології рослин і мікробіології Чернівецького університету і під керівництвом професора Г. Х. Молотковського досліджував позакореневе підживлення рослин мікроелементами. Після закінчення аспірантури К. М. Векірчик був направлений на посаду викладача, а з 1965 р. переобраний на посаду старшого викладача фізіології рослин і мікробіології кафедри ботаніки Уманського державного педагогічного інституту (нині Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) [6].

1 листопада 1965 р. на об'єднаній вченій раді біологічного факультету Львівського державного університету (тепер Львівський національний університет імені Івана Франка) і Львівського медичного інституту (тепер Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького) захистив дисертацію на тему: «Вплив позакореневого підживлення мікроелементами на фізіолого-біохімічні процеси, ріст, розвиток і урожай капусти» та одержав науковий ступінь кандидата біологічних наук. У цьому ж році за конкурсом був обраний на посаду старшого викладача, а з грудня 1966 р. – виконувача обов'язки доцента кафедри

агробіології загальнонаукового факультету Івано-Франківського педінституту (зараз Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника) [7].

Трудова діяльність К. М. Векірчика тісно пов'язана з Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка з 12 вересня 1967 р. після обрання за конкурсом на посаду старшого викладача кафедри ботаніки тоді Кременецького педагогічного інституту. З 9 липня 1968 р. був переобраний за конкурсом на посаду доцента кафедри ботаніки та з січня 1969 р. був затверджений у цьому званні після отримання диплома кандидата біологічних наук [4, 9].

У 1969 р. за рішенням Ради Міністрів УРСР Кременецький педінститут був перебазований до м. Тернополя [2]. Доцент К. М. Векірчик брав активну участь у перевезенні наукового обладнання та унаочнення кафедри ботаніки на нове місце, а пізніше допомагав будівельникам у плануванні лабораторій природничого факультету під час побудови нового корпусу вже Тернопільського педінституту. У 1977 році організував і обладнав окрему мікробіологічну лабораторію із стерилізаційним боксом кафедри ботаніки, яка функціонує до тепер і носить ім'я «Лабораторія мікробіології імені професора Векірчика К. М.».

У вересні 1987 року вчена рада Тернопільського педінституту за високі досягнення у педагогічній та науковій діяльності, підготовці навчальних посібників і підручників для студентів обрала К. М. Векірчика на посаду професора кафедри ботаніки, на якій він був затверджений 29.11.1991 р. із присвоєнням вченого звання «професор по кафедрі ботаніки» [6].

На посаді професора кафедри ботаніки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка К. М. Векірчик постійно впроваджував у навчальний процес хіміко-біологічного факультету найновіші методи досліджень і на високому науково-методичному рівні викладав навчальні курси: «Фізіологія рослин», «Мікробіологія з основами вірусології», «Фітопатологія», «Живлення і продуктивність рослин», проводив лабораторні заняття, навчальну практику, керував виконанням курсових, дипломних і магістерських робіт. За роки роботи в ТНПУ підготував плеяду фахівців-біологів, які сьогодні успішно працюють у різних наукових та навчальних закладах України і за кордоном.

Наукова спадщина Кузьми Миколайовича Векірчика нараховує понад 360 наукових, навчально-методичних, науково-популярних, пізнавальних, бібліографічних та інших праць, у тому числі 7 навчальних підручників і посібників, 2 програми – з фізіології рослин та мікробіології з основами вірусології для спеціальностей «Хімія і біологія», «Біологія і хімія», які були затверджені МОН України для студентів педагогічних закладів освіти України (1993). Він був не лише глибоким дослідником, але й прекрасним, знаючим і високоосвіченим професором вищої школи, величезна та невичерпна працездатність якого дозволили йому зробити значний внесок у розвиток міждисциплінарних досліджень загальних та теоретичних проблем фізіології рослин, мікробіології, охорони навколишнього середовища і просвітницької роботи рідного краю та України.

Свою першу наукову працю, яка стосується жилкування та опушення листків злаків, Кузьма Векірчик опублікував у 1954 р. Усе своє життя вчений не тільки цікавився фізіологічною і мікробіологічною науками, а й досліджував властивості рослинного світу навколо нас. Зокрема, видав довідник «Отруйні лікарські рослини», у якому наведені короткі відомості про найбільш поширені отруйні лікарські рослини, їх ботанічні та фармакологічні характеристики, райони поширення, подано українські та латинські назви, а також їх еквіваленти у місцевих говірках. Особливу увагу приділено практичному застосуванню цих рослин у народній медицині та заходам безпечної поведінки з ними.

Основні наукові та навчально-методичні праці професора К. М. Векірчика [3, 7]

Підручники і навчальні посібники

1. Векірчик К. М. Мікробіологія з основами вірусології: навч. посіб. для студ. природничих ф-тів педагогічних ін-тів. Київ : Вища школа. Головне вид-во, 1973. 208 с.
2. Векірчик К. М. Мікробіологія: лабораторні роботи: навч. посіб. для студ. природ. фак. пед. ін-тів. Київ : Вища школа. Голов. вид-во, 1976. 100 с.
3. Векірчик К. М. Фізіологія рослин: практикум: навч. посіб. для студ. природ. і природ.-геогр. фак. пед. ін-тів. Київ : Вища школа. Головне вид-во, 1984. 240 с.
4. Векірчик К. М. Мікробіологія : лабораторні роботи. Київ : Вища школа. Головне вид-во, 1986. 100 с.

5. Векірчик К. М. Мікробіологія з основами вірусології : підручник для природничих ф-тів пед. ін-тів. Київ : Вища школа. Головне вид-во, 1987. 231 с.
6. Векірчик К. М. Отруйні лікарські рослини : довідник-посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 1999. 143 с.
7. Векірчик К. М. Практикум з мікробіології : навч. пос. для студ. природн. спец. вищ. пед. навч. закл. Київ : Либідь, 2001. 142 с.
8. Векірчик К. М. Мікробіологія з основами вірусології : підруч. для студ. природн. спец. вищ. пед. навч. закл. Київ : Либідь, 2001. 312 с. (рис. 1).

Рис. 1. Підручник і посібники проф. К. М. Векірчика.

Автореферат кандидатської дисертації. Програми

1. Векірчик К. М. Вплив позакореневого підживлення мікроелементами на фізіолого-біохімічні процеси, ріст, розвиток і врожай капусти : автореф. дис. ... канд. біол. наук. Львів, 1965. 22 с.
2. Програми педагогічних інститутів. Мікробіологія з основами вірусології : для спец. 01.08.00 «Хімія і біологія», 01.09.00 «Біологія і хімія» / уклад. К. М. Векірчик. Київ : Віпол, 1993. 12 с.
3. Програми педагогічних інститутів. Фізіологія рослин : для спец. 01.08.00 «Хімія і біологія», 01.09.00 «Біологія і хімія» / уклад. К. М. Векірчик., Є. О. Казаков. Київ : Віпол, 1993. 40 с.

Статті

1. Векірчик К. М. Науково-дослідна спрямованість викладання фізіології рослин і мікробіології. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка і психологія.* 1998. № 3. С. 101–105.

2. Векірчик К. М., Барна М. М., Бутницький І. М., Шиманська В. О. Розвиток ботанічної науки на Тернопіллі. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 1998. № 2 (4). С. 101–106.
3. Kononchuk O. B., Vekirchuk K. M. The influence of molybdenum on some biochemical indices, symbiotic nitrogen preserving activity and productivity of haricot. *Bulgarian Journal of Plant Physiology.* 1998. Vol. 24. P. 434.
4. Векірчик К. М., Конончук О. Б., Вербіцька В. В. Вплив біологічно активного екстракту із проростків кукурудзи на деякі фізіолого-біохімічні показники і продуктивність квасолі звичайної. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 1999. № 3 (6). С. 17–22.
5. Векірчик К. М., Конончук О. Б. Вплив біологічно активного екстракту із проростків кукурудзи та інокуляції на рослини сої культурної. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 1999. № 4 (7). С. 23–28.
6. Векірчик К. М., Пида С. В., Конончук О. Б. Деякі аспекти підвищення азотфіксувальної активності та продуктивності зернобобових культур в умовах Західного Поділля. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 2000. № 1 (8). С. 27–32.
7. Векірчик К. М., Конончук О. Б. Перспективи вирощування сої культурної в ґрунтово-кліматичних умовах Тернопільської області. *Фізіологія і біохімія культ. рослин.* 2001. Т. 33, № 5. С. 447–451.
8. Конончук О. Б., Векірчик К. М. Вплив біологічно активних речовин на продуктивність сої культурної в ґрунтово-кліматичних умовах Тернопільської області. *Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наук. праць.* Чернівці, 2002. Вип. 144 : Біологія. С. 190–193.
9. Конончук О. Б., Векірчик К. М. Перспективи інтродукції сої культурної в ґрунтово-кліматичних умовах Тернопільської області. *Наукові статті сайту «Агросвіт»,* 2003. URL: http://agrosvit.netfirms.com/statti/st_0004.htm.
10. Векірчик К. М., Конончук О. Б. Вплив регулятора росту Емістиму С на деякі фізіологічні процеси, ріст, розвиток і продуктивність сої культурної в умовах Тернопільської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 2004. № 3/4 (24). С. 17–21.
11. Конончук О. Б., Векірчик К. М. Вплив регулятора росту Потейтін на деякі фізіологічні показники та продуктивність картоплі в ґрунтово-кліматичних умовах Тернопільської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 2005. № 1/2 (25). С. 73–77.
12. Конончук О. Б., Векірчик К. М. Вплив мікробіологічного добрива «Байкал ЕМ-1-У» на фотосинтетичні пігменти та продуктивність картоплі (*Solanum tuberosum* L.) сорту Повінь у ґрунтово-кліматичних умовах Тернопільської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 2008. № 4 (38). С. 18–24.

Виняткової уваги заслуговує журналістська діяльність Кузьми Векірчика. Перша невелика стаття вийшла ще у 1948 р. у Снятинській районній газеті. Все своє життя Кузьма Миколайович не полишав художнього слова, популяризуючи біологічну науку, описуючи важливі події в житті держави та життєвий шлях і діяльність багатьох своїх друзів, співробітників тощо. Усі ми добре пам'ятаємо його хист до складання віршів та таланту віршованих привітань. Про своє рідне село сказав:

*«Задубрівські срібні сурми довго ви мовчали,
Довго ви на службу Божу людей не скликали
Вас як в'язнів в казематах арештом томили,
Щоб ви душу християнську в людях не будили
Та ніхто не зможе душу в кайданах тримати,
Вона вирветься на волю і буде співати ...» [7].*

На громадських засадах з 1996 до 2002 р. К. М. Векірчик виконував обов'язки заступника головного редактора щорічника «Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє» видавництва «Економічна думка» Тернопільського територіального відділення Всеукраїнського наукового та професійного товариства імені Миколи Міхновського. Також готував інформацію до різних довідкових й енциклопедичних видань. У 1996 р. в журналі «Освітнянин» рецензував і редагував

статті у рубриках «Світ навколо нас» та «Особистості», започаткував серію статей про дивовижні витвори природи і відомих педагогів Тернопільщини та сусідніх областей (рис. 2), зокрема [3, 7, 10]:

1. Векірчик К. М. Вірив у воскресіння України. Микола Барановський. *Регіональний річник Тернопілля*. Тернопіль : Збруч, 1997. С. 217–218.
2. Векірчик К. М. Іван Смолій. Педагог із Розношинців. *Регіональний річник Тернопілля*. Тернопіль : Збруч, 1997. С. 214–215.
3. Векірчик К. М. Пам'яті Івана Яремчука (до 97-річчя від дня народження вчителя молоді). *Освітнянин*. 2000. № 2. С. 25–26.
4. Векірчик К. М. Сергій Кутішевський – педагог за покликанням. *Освітнянин*. 2000. № 6. С. 20–21.
5. Векірчик К. М. Він обождував математику – Ілля Йосипович Лемешко. *Освітнянин*. 2001. № 6. С. 32.
6. Векірчик К. М. Богдан Ступарик – науковець, педагог за покликанням, патріот, громадський діяч. *Освітнянин*. 2003. № 5. С. 24–25.
7. Векірчик К. М. Лікар землі – Іван Теребуха : (до 65-річчя від дня народження). *Освітнянин*. 2003. № 2. С. 30.
8. Векірчик К. М. Зеленчук Теофан Корнійович. *Тернопільський енциклопедичний словник*. Тернопіль : Збруч, 2004. Т. 1 : А-Й. С. 649.
9. Векірчик К. М. Микола Бригінець – перший ректор Кременецького педінституту (до 100-річчя від дня народження). *Освітнянин*. 2004. № 4. С. 35–36.
10. Векірчик К., Березовський М., Бутницький І., Грищук Б. Пам'яті незабутнього друга студентських літ Миколи Ганущака. *Освітнянин*. 2008. № 3. С. 31–33.

У доробку вченого – багато цікавих, оригінальних праць, які й нині зберігають наукову і пізнавальну цінність у вивченні природи: понад 170 навчально-методичних і науково-популярних публікацій [3, 7], зокрема «Повторне цвітіння каштанів», «Чи реагують рослини на добрі (ласкаві) та недобрі слова?», «Чи розмовляють рослини?», «Таємниця білих рослин (про альбіноси)», «Чому бульби картоплі бувають зеленими», «Цікава фізіологія рослин (фотосинтез і космічна біологія)», «Дещо про дивовижні витвори природи у світі комах, птахів та інших тварин», «Мікроорганізми та сучасна біотехнологія», «Чи є пам'ять у рослин?», «Дивовижні плоди і насіння у царстві рослин», «Зелені синоптики», «Знайома незнайомка або ще раз про земляну грушу», «Дещо про парниковий ефект і фотосинтез», «Рослини і працездатність людини», «Загадковий світ рослин», «Цікава мікробіологія. Дещо про бактерії, які плавають, користуючись власними «магнітними компасами» та ін.

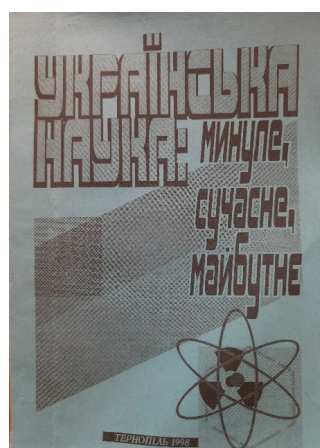

Рис. 2. Науково-популярний журнал «Освітнянин», у якому проф. К. М. Векірчик вів рубрики «Світ навколо нас» й «Особистості» та щорічник «Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє», де був заступником головного редактора.

Журнали. Газети

1. Векірчик К. М. Повторне цвітіння каштанів. *Ровесник*. Тернопіль, 1982. 25 верес.
2. Векірчик К. М. Рослини, що вміють захищатись. *Прикарпатська правда*. Івано-Франківськ, 1983. 15 трав.
3. Векірчик К. М. Подаруй квітку. *Вільне життя*. 1985. 11 груд.
4. Векірчик К. М. Де ви, Колумби? *Ровесник*. Тернопіль, 1986. 19 серп.

5. Векірчик К. М. Таємниці трави Артеміди. *Вільне життя*. 1986. 7 жовт.
6. Векірчик К. М. Великому Каменяреві. *Галичина*. 1990. 29 черв.
7. Векірчик К. М. Від душі. *Черкаська правда*. 1990. 27 лип.
8. Векірчик К. М. На правах пасербиці : що ми знаємо про квасоллю. *Селянська доля*. Тернопіль, 1991. 18 черв.
9. Векірчик К. М. Знайома незнайомка або ще раз про земляну грушу. *Селянська доля*. Тернопіль, 1993. 6 лют.
10. Векірчик К. М. Бактерії допомагають лікувати атеросклероз. *Освітянин*. 1996. № 5/7. С. 49.
11. Векірчик К. М. Квіти і ми. *Освітянин*. 1996. № 4/5. С. 45–46.
12. Векірчик К. М. Мікроби – чудові кооператори. *Освітянин*. 1996. № 8/10. С. 41–43.
13. Векірчик К. М. Мікроби володіють рекордною кількістю унікальних професій. *Освітянин*. 1996. № 5/7. С. 48–49.
14. Векірчик К. М. Мікроби чемпіони всеїдності. *Освітянин*. 1996. № 2/3. С. 41–42.
15. Векірчик К. М. Зелені мисливці (комахоїдні рослини). *Освітянин*. 1997. № 2. С. 22–23.
16. Векірчик К., Нижник Т. Зелені меломани. *Освітянин*. 1998. № 1. С. 29–30.
17. Векірчик К. М. «Квасолесоняшник». *Освітянин*. 1999. № 5. С. 20.
18. Векірчик К. М., Конончук О. Б. Дивовижні витвори природи. Дещо з фізіології рослин. *Освітянин*. 2000. № 1. С. 26–28.
19. Векірчик К. М. Як дарувати квіти? *Освітянин*. 2001. № 2. С. 26–27.
20. Векірчик К. М. Дещо про незвичайну природу людини. *Освітянин*. 2002. № 5. С. 34–36.
21. Векірчик К. М. Наймолодші лауреати Нобелівської премії. *Освітянин*. 2003. № 1. С. 32.
22. Векірчик К., Пида С., Процик О. Ґрунтові мікроорганізми і вищі рослини. *Освітянин*. 2004. № 6. С. 33–34.
23. Векірчик К. М. Цікава мікробіологія (мікроби і космос). *Освітянин*. 2005. № 6. С. 29–31.
24. Векірчик К. М. Дещо про поведінку «братів наших менших» *Освітянин*. 2006. № 5. С. 29–31.
25. Векірчик К. М., Конончук О. Б. Дещо про парниковий ефект і фотосинтез. *Освітянин*. 2007. № 3. С. 28–31.
26. Векірчик К. М., Конончук О. Б. Загадковий світ рослин. *Освітянин*. 2009. № 3. С. 29.

За роки плідної і невтомної праці професор К. М. Векірчик став Почесним членом Українського товариства фізіологів рослин, членом Товариства мікробіологів України ім. С. М. Виноградського, членом Тернопільського відділення НТШ, членом Львівської обласної організації (2002 р.) та Тернопільської обласної організації (2003 р.) Національної спілки журналістів України [8]. Усе своє життя він проводив велику громадську, просвітницьку, патріотичну роботу і любив Україну. Кузьма Миколайович жертвував чималі кошти на спорудження пам'ятників видатним українцям (І. Франку в Тернополі та Івано-Франківську, М. Грушевському в Києві, П. Сагайдачному – на батьківщині у Самбірському районі Львівщини, І. Мазепі в Батурині, В. Симоненку в Черкасах, музею Т. Шевченка в с. Моринці, П. Чубинському в Борисполі на Київщині та ін.), побудову храмів (у т. ч. і в рідному селі Задубрівці – церкви і каплиці), реставрацію Національного університету «Києво-Могилянська академія» тощо. Допомігав не раз коштами Петриківському обласному геріатричному пансіонату. Відкликався на людське горе після Спітакського землетрусу у Вірменії 1988 р. За власний кошт вислав літературу у східні області України та українській діаспорі за кордон. Подарував їм частину своєї величезної приватної книгозбірні [6]. Також опублікував серію статей, присвячених рідній Україні, зокрема:

1. Векірчик К. М. Великому Каменяреві. *Галичина*. 1990. 29 черв.
2. Векірчик К. М. Від душі. *Черкаська правда*. 1990. 27 лип.
3. Векірчик К. М. Квіти – національні символи. *Освітянин*. 1999. № 3. С. 35.
4. Векірчик К. М. Квітко-тризуб. *Освітянин*. 1999. № 3. С. 35.
5. Векірчик К. М. Все життя прищеплював любов до рідної мови. *Освітянин*. 2003. № 3. С. 29.

Професора К. М. Векірчика за особистий внесок у розвиток біологічної науки, довголітню наукову, педагогічну, журналістську і громадську діяльність нагороджено нагрудним значком «Відмінник народної освіти» (1972 р.), медаллю «Ветеран праці» (1986 р.), медаллю А. С. Макаренка (1990 р.), Почесними грамотами МО України (1982, 1995), Почесними грамотами ЦК профспілки працівників освіти вищої школи і наукових закладів

(1988 р.) та управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації (2004 р.) та ін. [1].

Помер Кузьма Миколайович Векірчик на 81-му році життя 3 листопада 2009 року і похований у рідному селі Задубрівці Снятинської міської громади Коломийського району Івано-Франківської області біля каплиці, яку він відбудував. На надгробній плиті Кузьми Миколайовича, яку він замовив ще за свого життя, розміщена епітафія: «Всім серцем любив тя рідна земле, як син до матері горнувся, а коли прийшла моя година, я у твоє лоно повернувся», а з протилежного боку плити – світлина з папугою і напис: «Любіть і охороняйте братів наших менших».

Наукова і педагогічна діяльність Кузьми Миколайовича здобула заслужений резонанс в Україні, його наукові погляди набули визнання та розвитку серед учених молодшого покоління. А життєве кредо: «*Tria vitanda sunt: odium, invidia, contemptus*» (з латини означає: «Трьох речей треба уникати: ненависті, заздрості і зневаги») є взірцем відданості улюбленій справі, прикладом людської гідності, вірності служінню Україні і науці. Він був принциповим, вимогливим викладачем і, водночас, чуйною та доброзичливою людиною, уважним і мудрим наставником, який опікувався проблемами кожного, умів щиро радіти успіхам інших, співчував і підтримував колег, особливо у тяжкі часи.

Світла пам'ять про професора Кузьму Миколайовича Векірчика, ученого в галузі фізіології рослин і мікробіології, мудрого наставника, чуйну і душевну людину, назавжди збережеться в серцях усіх, хто мав честь знати його, навчатися у нього, працювати та спілкуватися з ним.

1. Архів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, спр. 2328В. 114 арк.
2. Барна М. М., Барна Л. С. Розвиток ботанічної науки в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія*. 2010. № 1 (42). С. 3–25.
3. Бібліографія наукових і науково-методичних праць викладачів хіміко-біологічного факультету Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка 1962–2002 рр. / уклад.: Барна М. М. та ін.; за ред. М. М. Барни. Тернопіль : Видавничий відділ ТДПУ, 2002. 182 с.
4. Бутницький І. М., Векірчик К. М., Пида С. В., Конончук О. Б. Становлення і розвиток наукових досліджень з фізіології рослин в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Біологія*. 2009. № 1–2 (39). С. 210–218.
5. Векірчик Кузьма Миколайович. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Векірчик_Кузьма_Миколайович (дата звернення: 10.06.2024).
6. Конончук О. Б., Пида С. В. Кузьма Миколайович Векірчик – відомий педагог, вчений, журналіст, громадський діяч (до 90-річчя від дня народження). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Біологія*. 2019. № 3 (77). С. 84–91. DOI: <https://doi.org/10.25128/2078-2357.19.3.12>.
7. Кузьма Векірчик: біобібліографічний покажчик / уклад.: О. Б. Конончук, С. В. Пида; відп. за вип. І. А. Чайка. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2010. 115 с.
8. Мельничук Б. Векірчик Кузьма Миколайович. *Тернопільський енциклопедичний словник*. 2004. Т. 1: А - Й. С. 233–234.
9. Нариси історії хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (1940–2010) / М. М. Барна та ін.; за ред. М. М. Барни. Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. 312 с.
10. Світла пам'ять про колегу: [про Кузьму Миколайовича Векірчика – професора кафедри ботаніки ТНПУ ім. В. Гнатюка] / кол. ред. журн. «Освітнянин». *Освітнянин*. 2009. № 6. С. 31.

References

1. Arkhiv Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka, m. Ternopil, spr. 2328V. 114 ark. [in Ukrainian]
2. Barna M. M., Barna L. S. Rozvytok botanichnoi nauky v Ternopilskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni Volodymyra Hnatiuka. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. V. Hnatiuka. Ser. Biolohiia*. 2010. № 1 (42). S. 3–25. [in Ukrainian]

3. Bibliografiia naukovykh i naukovo-metodychnykh prats vykladachiv khimiko-biologichnoho fakultetu Ternopil'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka 1962–2002 rr. / uklad.: Barna M. M. ta in.; za red. M. M. Barny. Ternopil : Vydavnychiy viddil TDPU, 2002. 182 s. [in Ukrainian]
4. Butnytskyi I. M., Vekirchik K. M., Pyda S. V., Kononchuk O. B. Stanovlennia i rozvytok naukovykh doslidzhen z fiziologii roslyn v Ternopil'skomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti im. Volodymyra Hnatiuka. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Biologhiia*. 2009. № 1–2 (39). S. 210–218. [in Ukrainian]
5. Butnytskyi I. M., Kononchuk O. B., Pyda S. V. Pamiati Kuzmy Mykolaiovycha Vekirchyka. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Biologhiia*. 2009. № 4 (41). S. 176–178. [in Ukrainian]
6. Vekirchik Kuzma Mykolaiovych. Vikipediia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Vekirchik_Kuzma_Mykolaiovych. (data zvernennia: 10.08.2019). [in Ukrainian]
7. Kononchuk O. B., Pyda S. V. Kuzma Mykolaiovych Vekirchik – vidomyi vchenyi-pedahoh, zhurnalist, hromadskiy diiach (do 80-richchia vid dnia narodzhennia). *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Biologhiia*. 2009. № 3 (40). S. 109–117. [in Ukrainian]
8. Kuzma Vekirchik : biobibliografichni pokazhchyk / uklad.: O. B. Kononchuk, S. V. Pyda; vidp. za vyp. I. A. Chaika. Ternopil : TNPU imeni Volodymyra Hnatiuka, 2010. 115 s. [in Ukrainian]
9. Narysy istorii khimiko-biologichnoho fakultetu Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka (1940–2010) / M. M. Barna ta in.; za red. M. M. Barny. Ternopil : Pidruchnyky i posibnyky, 2010. 312 s. [in Ukrainian]
10. Svitla pamiat pro kolehu: [pro Kuzmu Mykolaiovycha Vekirchyka – profesora kafedry botaniky TNPU im. V. Hnatiuka] / kol. red. zhurn. «Osvitiany». *Osvitiany*. 2009. № 6. S. 31. [in Ukrainian]

O. B. Kononchuk, S. V. Pyda, N. V. Moskalyuk

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

KUZMA VEKIRCHYK – SCIENTIST, TEACHER, MENTOR (dedicated to 95th anniversary)

This article is dedicated to the memory of Professor Kuzma Mykolayovych Vekirchik, a distinguished scientist in the field of plant physiology and microbiology, educator, journalist, public figure, and veteran of the Second World War. Kuzma Vekirchik was an honorary member of the Ukrainian Society of Plant Physiologists, a member of the Society of Microbiologists of Ukraine, the National Union of Journalists of Ukraine, and a well-known figure in academia and beyond.

His life and work are celebrated as the scientific community prepares to commemorate the 95th anniversary of his birth on September 15, 2024.

Kuzma Mykolaiovych Vekirchik was born in the village of Zadubrivtsi, Snyatyn district, Ivano-Frankivsk region in a peasant family.

He began his education, with a break from the misery of World war II, from the Zadubrivtsi Seven Years School, which he graduated in 1947 with a commendable diploma. In the difficult post-war years, the graduate excellent student from school to teach the literacy of villagers. Then Kuzma Vekirchik became a student of Snyatyn Agricultural College, graduated with honors in 1952 and entered the Biology Faculty of Chernivtsi University, graduating also with honors in 1957 with a major in plant physiology.

After studying at the university, he was promoted to the post of teacher of biology and chemistry at the secondary school of Zelena village, Kelmenetsky district, Chernivtsi region, where he worked from 1957 to 1959.

In 1959, K. M. Vekirchik continued his scientific growth, entering postgraduate studies at the Department of Plant Physiology and Microbiology, Chernivtsi University. The young scientist is engaged in the study of foliar nutrition of plants with microelements under the guidance of the famous Ukrainian professor of plant physiologist – G. X. Molotkovskiy.

For 42 years, the life of K. M. Vekirchik was closely connected with the department of botany of the Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, where he made his way from a senior teacher to a professor. The scientist studied the influence of trace elements and biologically active substances on symbiotic nitrogen fixation, growth, development and productivity of legumes and other plants, initiated the publication of a series of articles about famous teachers of educational

institutions of Ternopil and amazing creations of nature, was the deputy editor-in-chief of the yearbook «Ukrainian science: past, present, the future». Vekirchuk was a prolific author, publishing over 360 scientific, educational-methodological, and popular science articles, including seven textbooks and teaching manuals. He was also deeply involved in public, educational, and patriotic work, mentoring students and serving as a role model for his peers. His kindness, intelligence, modesty, and dedication left a lasting impression on those who knew him, and his legacy will continue to inspire future generations.

Key words: Kuzma Vekirchuk, scientist, teacher, journalist, public figure.

Надійшла 5.06.2024.